

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ของชุมชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม

สรพรลลิตธี แก้วเข้า

อาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Sapp26@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะจากประชาชนของแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม โดยดำเนินการศึกษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม จากกลุ่มตัวอย่าง 332 ครัวเรือน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาแสดงข้อมูลเป็นจำนวนร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนประชาชนส่วนมากจะให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกำจัดให้ ในภาพรวมของการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจถึงร้อยละ 93 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าประชาชนโดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนมากประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง ความต้องการของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก ประชาชนต้องการถูกดำเนินคดีเพื่อใช้บรรจุขยะมูลฝอย ถึงขยะที่มีฝาปิดมิดชิด ให้รถเก็บขนมาตรงเวลา ให้มีการส่งเสริมวิธีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าและควรมีการตั้งธนาคารขยะมูลฝอย

คำสำคัญ : ขยะมูลฝอย ; การมีส่วนร่วม; แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

Participation of the Community in the Solid Waste Management of the Nongko Administration, Borabue District, Maha Sarakham Province

Sapphasit Kaewhao

Lecturer, Department of Science and environment

Faculty of Science and Technology

Rajabhat Maha Sarakham University

Sapp26@hotmail.co.th

Abstract

The purposes of this study were: 1) to examine the participation of the community in the solid waste management of the Nongko Administration, Borabue District, Maha Sarakham Province; 2) to find out the level of participation in the solid waste management there; and 3) to elicit the community's suggestions on the solid waste management there. The study area was Nongko, Borabue District, Maha Sarakham, and the tool of this study was a questionnaire. The sample consisted of 332 households. The descriptive statistics--i.e., percentage and mean--were used to describe the data. The result showed that most household waste was managed by the sub-district administrative organization, and that about 93 percent of the community people were satisfied with the management. The people were found to moderately participate in solid waste management by solid waste separation before throwing it away. What they needed were black plastic bags for solid waste, bins with the lids, punctuality for waste collection, promotion of effective waste re-use or recycling, and establishment of a solid waste bank.

Keywords: Solid Waste; Participation; Solid Waste Management

บทนำ

ปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อม หรือกองทับถมกันโดยไม่มีกรำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน กล่าวคือ กองขยะมูลฝอยจะกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค (โรคนี้นุ โรคระบบทางเดินอาหาร) นอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศ โดยฝุ่นละอองจากการเก็บรวบรวม การขนถ่ายและการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนหรือกรำจัดอย่างถูกต้องวิธี เมื่อมีฝนตกลงมาจะนำความสกปรก เชื้อโรค และสารพิษไหลลงสู่แหล่งน้ำ ในปี 2553 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ทั่วประเทศมีประมาณ 15.16 ล้านตัน หรือประมาณวันละ 41,532 ตัน (Pollution Control Department, Ministry of Natural Resources and Environment, 2011)

จังหวัดมหาสารคามเป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังประสบปัญหาด้านการกรำจัดขยะมูลฝอย จากรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำชีตอนบน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม กล่าวถึงสถานการณ์ของขยะมูลฝอยในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นวันละ 420 ตัน เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาล (17 แห่ง) ประมาณ 100 ตัน และเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (124 แห่ง) ประมาณ 320 ตัน มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยวันละ 0.99 กก./คน/วัน ปัญหาการกรำจัดการขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาของจังหวัดมหาสารคาม โดยเฉพาะในเรื่องการเก็บขนรวมทั้งภาชนะที่ใส่รองรับขยะมูลฝอยที่มีลักษณะเป็นถังใบเดียวโดยไม่มีกรำแยกขยะมูลฝอย จึงไม่มีกรำนำขยะมูลฝอยที่เป็นประโยชน์นำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง สำหรับรถยนต์ที่ใช้สำหรับเก็บขนขยะมูลฝอยมีจำนวนไม่เพียงพอและชำรุด ไม่มีรถเก็บขนขนาดเล็กสำหรับเก็บขนขยะมูลฝอยในตรอกซอย จึงทำให้มีขยะมูลฝอยตกค้างเก็บขนไม่หมดในแต่ละวันประมาณ 305 ตัน/วัน (Town Municipality Maha Sarakham, 2005)

อำเภอบรบือ มีพื้นที่ 681,622 ตร.กม. จำนวน 15 ตำบล ประชากร รวม 107,888 ความหนาแน่นต่อประชากร 158.3 ตร.กม. กลุ่มพื้นที่เทศบาลตำบลบรบือ ใช้พื้นที่ที่กรำจัดขยะมูลฝอยในเขตตำบลบรบือ อำเภอบรบือ เนื้อที่ 13 ไร่ เป็นที่ตั้งศูนย์กรำจัดขยะมูลฝอยระดับกลาง เพื่อรองรับการกรำจัดปริมาณขยะมูลฝอย รวม 57 ตัน/วัน เทศบาลตำบลบือ เทศบาลตำบลนาเชือก และ อบต. 25 แห่งในพื้นที่อำเภอบรบือและอำเภอนาเชือก ใช้พื้นที่ 20 ไร่ในเขตตำบลนาเชือกอำเภอนาเชือก เป็นสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย (Statistics National Office of Maha Sarakham, 2009) ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก มีหมู่บ้านรับผิดชอบทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 5,941 คน มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 2,469 กิโลกรัมต่อวัน โดยปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสามารถในการกรำจัดการขยะได้เพียง 1,750 กิโลกรัมต่อวันเท่านั้น ส่วนที่เหลือประมาณ 719 กิโลกรัมต่อวัน ยังคงเหลือค้างจากการเก็บขนไปกรำจัด ขยะมูลฝอยที่เหลือตกค้างบางส่วนชุมชนจะทำการกรำจัดเอง โดยการกรำจัดในครัวเรือนหรือนำไปทิ้งในที่สาธารณะทำให้เกิดภาพที่ไม่สวยงามต่อชุมชน สำหรับสถานที่กรำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกจะเป็นที่สาธารณะมีขนาดพื้นที่ของบ่อกรำจัดขยะมูลฝอยขนาดประมาณ 10 X 20 เมตร บ่อลึกประมาณ 3 เมตร โดยมีพื้นที่รับผิดชอบ 1 บ่อต่อ 4 หมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวไม่เพียงพอต่อการกรำจัดขยะมูลฝอยในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นในบริเวณสถานที่กรำจัดนั้น (Subdistrict

Administrative Organization Nong Co, 2011) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีพนมมาศ จังหวัดมหาสารคาม

ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน ทุกคนทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันแก้ไข เพื่อที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนที่จะนำมากำจัดให้น้อยลง รวมทั้งสามารถนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ให้สูงสุด โดยเน้นการจัดการอย่างมีส่วนร่วมภายในชุมชน ภายใต้การสนับสนุนและร่วมมือกันขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนนั่นเอง

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอศรีพนมมาศ จังหวัดมหาสารคาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองโก จำนวนทั้งสิ้น 1,921 ครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 10 หมู่บ้าน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 333 ตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรของทาร์โร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ .81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. จัดเตรียมแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้
2. คณะผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยทำการ
  - ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นประโยชน์และมีความตั้งใจในการตอบ
  - แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง และ อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในการตอบแบบสอบถามเมื่อเข้าใจแล้วจึงให้ผู้ตอบแบบสอบถามลงมือตอบแบบสอบถาม
  - เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล ส่วนบุคคล สถานภาพการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ด้วยการใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ร้อยละ (percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 58.3 มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 42.90 มีอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี ร้อยละ 27.00 ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 66.40 ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคืออาชีพเกษตรกรกรรม ร้อยละ 80.80 สำหรับการใช้จ่ายประโยชน์จากอาคารหรือที่อยู่อาศัย จะมีการใช้เพิ่มเป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวร้อยละ 89.80 และจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีจำนวน ประมาณ 3-4 คน ร้อยละ 58.30

สภาพการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน

จากการศึกษาข้อมูลสภาพการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก ในแต่ละครัวเรือนมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 2 กก./วัน คิดเป็นร้อยละ 32.10 ของปริมาณทิ้งขยะมูลฝอยต่อวันขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ขยะร้อยละ 59.80 จะถูกนำไปกำจัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ในกรณีที่ทำเองจะนำขยะไปเผาร้อยละ 19.50 ขยะส่วนที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลกำจัดให้ นั้นจะใส่ถุงขยะมูลฝอยที่รองรับไว้หน้าบ้านร้อยละ 57.70 โดยก่อนนำขยะไปทิ้งไว้ให้รถเก็บขนจะมีการคัดแยกขยะมูลฝอยและนำไปขายร้อยละ 56.50 ซึ่งทุกคนในบ้านจะช่วยกันคัดแยกถึงร้อยละ 68.80 โดยขายให้กับรถรับซื้อที่ผ่านหน้าบ้านร้อยละ 76.60 วัสดุที่นำไปขายมากที่สุด คือ ขวดแก้ว/เศษแก้วและพลาสติก ร้อยละ 32.70

ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการใช้ถุงกระดาษ/ถุงพลาสติกซ้ำ ร้อยละ 53.80 เห็นว่า เวลาในการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลเหมาะสมถึงร้อยละ 89.20 และในด้านของความเพียงพอของรถเก็บขนขยะมูลฝอยและถังขยะมูลฝอย เห็นว่ามีความเพียงพอร้อยละ 90.40 และ 66.70 ตามลำดับ ส่วนภาพรวมความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกพบว่า มีถึงร้อยละ 93.70

ปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนต่อการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก

จากการศึกษาปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก มีดังนี้

1.ปัญหาการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

ในการเก็บขนขยะมูลฝอย โดยรถขนขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก นั้นจะมีขยะมูลฝอยหล่นออกมาจากรถเก็บขนทำให้มีขยะมูลฝอยตกเรี่ยราดตามถนนและหน้าบ้านส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งลงในถังขยะรองรับขยะมูลฝอย เมื่อฝนตกจะทำให้ส่งกลิ่นเหม็น

2. ปัญหาด้านการเก็บรวบรวม

กลุ่มตัวอย่างไม่มีถังดำและถังรองรับขยะที่มีฝาปิดมิดชิด จึงต้องการถังดำ และถังรองรับขยะมูลฝอยประจำบ้านที่มีฝาปิดมิดชิด เพื่อสะดวกต่อการรวบรวมก่อนนำไปทิ้งและยังป้องกันการเป็นแหล่งพันธุ์แมลง

3. ปัญหาการเก็บขนขยะมูลฝอย

3.1 รถเก็บขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกมีจำนวนเพียง 1 คันและมีการชำรุดเสียหายบ่อยทำให้การเก็บขนขยะมูลฝอยขาดประสิทธิภาพและเมื่อฝนตกลงรถเก็บขนขยะมูลฝอยจะไม่มาปฏิบัติงาน ทำให้ขยะมีกลิ่นเหม็น

3.2 รถเก็บขนขยะมาเก็บขนไม่ตรงเวลา ส่งผลให้ขยะที่ประชาชนนำมาวางไว้เพื่อรอการเก็บขนของรถเก็บขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน

3.3 กลุ่มตัวอย่างต้องการให้รถเก็บขนขยะมาเก็บให้ตรงเวลา เพราะรถเก็บขนขยะจะเข้าเก็บได้เฉพาะเส้นทางหลักของหมู่บ้าน คราวเรือนไหนที่อาศัยอยู่ในซอยเล็ก จะต้องนำขยะมูลฝอยมาวางไว้ข้างถนนรอให้รถมาเก็บ ส่งผลให้ขยะมีกลิ่นเหม็นรบกวนไปยังบ้านเรือนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณที่นำขยะไปวาง

3.4 ในการเก็บขนขยะมูลฝอยกลุ่มตัวอย่างต้องการองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มรถเก็บขยะเพื่อความสะดวกในการเก็บขยะ เพราะเมื่อรถอีกคันเสียจะได้ไม่ต้องหยุดการเก็บขน และให้รถเก็บขนขยะมาเก็บขยะทุกวัน เพราะขยะที่ทิ้งในแต่ละวันมีทั้งขยะเปียกและขยะแห้ง ซึ่งส่วนมากไม่มีการคัดแยกก่อนนำไปทิ้ง เมื่อทิ้งไว้ข้ามวันขยะจะส่งกลิ่นรบกวนมีแมลงมาตอมซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

3.5 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก กำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้วิธีการฝังกลบ ซึ่งไม่มีการดำเนินการที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จึงก่อให้เกิดปัญหาน้ำชะขยะมูลฝอยที่ไหลออกจากบ่อฝังกลบไหลลงสู่ที่นาของประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงส่งกลิ่นเหม็น

3.6 ต้องการให้ชุมชนจัดตั้งธนาคารขยะมูลฝอย เพื่อเป็นการส่งเสริมการคัดแยกขยะ รวมทั้งเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนรู้จักทิ้งขยะให้เป็นที่ และเป็นการลดขยะอีกวิธีหนึ่งด้วย

4. ปัญหาและความต้องการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์

ในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก มีการนำขยะมูลฝอยบางชนิดที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ขวดแก้ว ถุงพลาสติก แต่ขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในครัวเรือนยังมีการนำมาใช้ประโยชน์น้อย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องการให้ผู้นำชุมชน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน นายกององค์การบริหารส่วนตำบล หาแนวทางส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในการนำขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า เช่น นำขยะอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ หรือก๊าซชีวภาพ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ระดับการ มีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. ท่านรับรู้ เข้าใจ ข้อมูลข่าวสารการ ลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน	9.60	28.20	42.30	17.80	2.10	3.26	0.93	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความ ร่วมมือ สนับสนุนการลดปริมาณขยะ มูลฝอยชุมชน	1.20	26.70	50.80	19.50	1.80	3.06	0.76	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนร่วมวางแผน ดำเนินงาน กิจกรรม โครงการ แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบงบประมาณ เพื่อการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชน	1.80	15.90	47.40	30.40	4.50	2.80	0.81	ปานกลาง
4. ท่านมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อน นำไปทิ้ง	8.10	42.00	31.50	10.30	8.10	3.32	1.03	ปานกลาง
5. ท่านคัดแยก วัสดุ ของใช้ที่ชำรุด เสียหายมาซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ ใหม่	1.80	26.40	45.30	24.95	1.55	3.03	0.79	ปานกลาง
6. ท่านได้มีส่วนร่วมในการแบ่งหน้าที่ ผู้รับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	1.50	16.20	49.50	28.60	4.20	2.82	0.80	ปานกลาง
7. ท่านได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอยในชุมชนของว่าจะทำสิ่ง ใดก่อนหรือหลัง	1.80	19.50	45.90	31.60	1.20	2.89	0.78	ปานกลาง
8. ท่านได้เข้าร่วมประชุมหรือร่วม พิจารณาในการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	1.50	18.90	44.45	30.95	4.20	2.83	0.83	ปานกลาง
9. ท่านได้แสดงความคิดเห็นและ เสนอแนะวิธีการในการแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอยชุมชน	0.60	17.70	45.00	33.10	3.60	2.79	0.79 5	ปานกลาง
10. ท่านให้ความร่วมมือ สนับสนุน การลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน	2.10	25.20	45.60	25.30	1.80	3.01	0.81	ปานกลาง
11. ท่านสนับสนุนและบริจาคเงิน ช่วยเหลือในการจัดการขยะมูลฝอย	1.20	11.20	41.10	29.70	16.80	2.50	0.94	น้อย
12. ท่านได้ชักชวนคนในครอบครัว และเพื่อนบ้านให้ความร่วมมือในการ แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย	1.80	15.00	46.80	33.30	3.10	2.79	0.79	ปานกลาง
13. ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็น ตัวแทนของชุมชนร่วมติดตาม ประเมินผล การจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนร่วมกับทางองค์การบริหารส่วน	4.20	12.30	43.80	29.20	10.50	2.71	0.95	ปานกลาง

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{x}$	S.D.	ระดับการ มีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
ตำบล								
14.ท่านมีส่วนร่วมในการ ประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำ กิจกรรมการณรงค์ทั้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง	2.40	13.80	50.80	27.30	5.70	2.80	0.83	ปานกลาง
15.ท่านได้มีส่วนร่วมในการปลูกฝัง จิตสำนึกให้กับเยาวชนในชุมชนให้ เห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูล ฝอย	1.80	13.80	45.60	33.60	5.20	2.74	0.82	ปานกลาง
16.ท่านได้ร่วมให้ข้อมูลเพื่อสรุป ผลงานการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	0.60	14.70	43.20	36.10	5.40	2.69	0.80	ปานกลาง
17.ท่านมีส่วนร่วมในการ ประชาสัมพันธ์หรือชักชวนในกิจกรรม ด้านผลประโยชน์จากการจัดการขยะ ที่ดี	0.90	14.40	50.50	27.90	6.30	2.76	0.80	ปานกลาง
18.ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	1.20	16.20	45.3	32.10	5.20	2.76	0.82	ปานกลาง
19.ท่านได้เข้าร่วมในการประเมินผล การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอย ลักษณะใดลักษณะหนึ่งในชุมชนของ ท่าน	0.90	11.40	50.8	30.3	6.60	2.70	0.79	ปานกลาง
20.ท่านได้รับทราบผลของการ ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชน	1.80	14.10	51.70	27.60	4.80	2.80	0.80	ปานกลาง
รวม						2.80	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.80 \pm 0.83$) ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 รองลงมาคือ รับรู้ เข้าใจ ข้อมูลข่าวสารการลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน และคัดแยก วัสดุ ของใช้ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีค่าเฉลี่ย 3.26 และ 3.06 ตามลำดับ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและบริจาคเงินช่วยเหลือในการจัดการขยะมูลฝอย ($\bar{x}=2.50 \pm 0.94$)

สรุป

จากการศึกษาสภาพการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนพบว่า แต่ละครัวเรือนมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น 2 กก./วัน ส่วนใหญ่กำจัดเองโดยวิธีนำไปเผา ส่วนขยะมูลฝอยที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลกำจัดให้ นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยบรรจุในถุงและวางไว้หน้าบ้าน โดยก่อนนำไปทิ้งไว้ให้รถมารับ จะมีการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยการนำไปขาย โดยทุกคนในบ้านจะช่วยกันคัดแยก ซึ่งจากการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำไปขายนั้นจะขายให้กับรถรับซื้อที่ผ่านหน้าบ้าน วัสดุที่นำไปขายมากที่สุด คือ ขวดแก้ว/เศษแก้วและพลาสติก ส่วนของการลดปริมาณขยะมูลฝอยนั้น จะลดโดยวิธีการใช้ถุงกระดาษ/ถุงพลาสติกซ้ำ ความเหมาะสมของเวลาในการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสม ในภาพรวมของการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก เกิดปัญหาในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอย คือ ฝนตกน้ำขัง ส่งผลให้ขยะมีกลิ่นเหม็น และเมื่อเป็นวันหยุดหรือรถขยะเสีย ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะไม่มาทำการเก็บขนขยะทำให้ขยะเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ในส่วนของการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์นั้นยังพบว่ายังขาดความร่วมมือของประชาชนในชุมชน และมีปัญหาของน้ำชะขยะมูลฝอยที่ไหลลงสู่ที่นา ทำให้ที่นาเสียหาย

ในส่วนของความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนต้องการถังขยะที่มีฝาปิดมิดชิดไว้ประจำบ้าน และต้องการให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มจำนวนวันการเก็บขยะ รวมทั้งเพิ่มจำนวนรถเก็บขนขยะมูลฝอยด้วย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนมากกลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง รองลงมาคือ รับรู้ เข้าใจ ข้อมูลข่าวสารการลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน และคัดแยก วัสดุของใช้ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ตามลำดับส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโกมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและบริจาคเงินช่วยเหลือในการจัดการขยะมูลฝอย

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

- สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า ขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกำจัดให้ ในส่วนที่กำจัดเองจะกำจัดโดยใช้วิธีการเผา และก่อนที่จะส่งไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลกำจัดให้ นั้น ประชาชนจะทำการแยกขยะที่สามารถนำไปขายได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแก้วและพลาสติก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างอาจเห็นว่าสะดวกสบายใน

การจัดทำ ในส่วนที่กำจัดเองโดยวิธีการเผาขึ้นอาจเนื่องมาจากตัวอย่างในแต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ซึ่งเหมาะกับการใช้วิธีเผา ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jullapet (2008) ที่ศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาขยะอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลวังไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ที่พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่ยังนิยมการจัดการขยะแบบเดิมๆ คือการฝังกลบและเผาถ้าหากมีพื้นที่เพียงพอ เช่น ถ้าบ้านเรือนมีบริเวณหรือมีพื้นที่เพียงพอ ซึ่งการเผาขยะมูลฝอยนั้นจะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและเพิ่มภาวะโลกร้อนอีกทางหนึ่ง แต่ก็มีตัวอย่างจำนวนน้อยที่ทิ้งขยะทุกชนิดลงถุงดำที่เทศบาลจัดไว้ให้ตามโครงการถนนปลอดถังและทิ้งในถังที่เทศบาลจัดไว้ให้

- ปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล จะทำการเก็บขยะเพียง วัน จันทร์ พุธ และศุกร์ และจะหยุดดำเนินการเมื่อเป็นวันหยุดหรือวันหยุดชดเชย ส่งผลให้ในวันหยุดปริมาณขยะในครัวเรือนมีปริมาณมากและส่งกลิ่นเหม็นรบกวนรวมทั้งเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค และน้ำขยะที่มาจากหลุมฝังกลบไหลลงสู่ที่นา ทำให้ที่นาเสียหาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน ในด้านความต้องการของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการขยะมูลฝอยพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มวันในการเก็บขนขยะมูลฝอยและต้องการรถเก็บขนขยะมูลฝอยเพิ่ม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความเน่าเสียของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือนทั้งยังเป็นการลดแหล่งพันธุ์เชื้อโรคอีกด้วย

- การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ขาดความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การบริหารงาน และการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนของตนเองพอ รวมทั้งบทบาทของทางองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นยังขาดการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์สร้างความเข้าใจถึงการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาชนและชุมชนอย่างทั่วถึงและดีพอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ Pajornit (2004) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในระดับน้อย แต่สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ Tantitham (2000) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมควรถูกกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยระหว่างประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการดำเนินการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ได้แก่ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ การแปลงสภาพขยะอินทรีย์เป็นปุ๋ยหมัก จัดตั้ง

ธนาคารขยะในชุมชน และซื้อรถเก็บขยะเพิ่มขึ้น จัดเก็บขยะมูลฝอยให้เป็นเวลา และประการสำคัญ คือ องค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นควรเร่งสร้างความรู้และความตระหนักจากทุกภาคส่วนในการลด ปริมาณขยะมูลฝอย หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับปัญหาขยะมูลฝอยโดยลงพื้นที่ให้ความรู้แก่ ชุมชนในเรื่องการคัดแยกและการเผาทำลายขยะมูลฝอยที่ถูกต้องวิธี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้สนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรายนามบุคคล และหน่วยงานต่างๆ ต่อไปนี้ที่มีส่วน ช่วยในการทำการวิจัยสำเร็จลงด้วยดี รศ.ดร. สมเจตน์ ภูศรี อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ที่ส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งขอขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างการทำการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Jullapet, P. (2008). *Community strategic of solid waste management for sustainable problems solution : a case study of wanagpai municipality amphoe maung changwat chumphon*. Master of Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University.
- Pajornitit, S. (2004). *People's Participation in Trash Management in Mae Sai Municipality, Mae Sai District, Chiang Rai Province*. Master of Arts Political Economy, Chiang Mai University.
- Pollution Control Department, Ministry of Natural Resources and Environment. (2011). *The state of pollution 2010*.
- Statistics National Office of Maha Sarakham. (2009). *Statistical Yearbook*.
- Subdistrict Administrative Organization Nong Co. (2011). *Planning and Policy Analysis Subdistrict Administrative Organization Maha Sarakham*.
- Tantitham, W. (2000). *The population participate in waste elimination : A case study of Subdistrict Administrative Organization Samet, Muang, Chonburi*. Master of Public Administration Program in Public Policy Burapha University.
- Town Municipality Maha Sarakham. (2005). *The performance of Health and Environment Bureau of annual 2005*. Maha Sarakham : Town Municipality Maha Sarakham.
- Ua-wattananukool, P & Sukcet, P. (2001). *Study reported the involvement of the community : Study on waste disposal and recycling of waste in Bangkok, Thailand*. Nonthaburi : King Prajadhipok's Institute.

